

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Practice Explicatum, Seu Decisiones Casuum

Ad Singulos Decretalium Gregorii Papæ IX. Titulos, & ad consuetum
Referendi modum accommodatæ. Opus Novum

Complectens alteram Decretalium medietatem, videlicet nonaginta duos
Titulos, à Titulo XX. libri III. de Feudis usque ad finem

Pichler, Vitus

Ingolstadii, 1734

Quæstio IV. An illud Legatum, consanguineis pauperibus relictum, pro
Legato Pio habendum sit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62204)

QUÆSTIO II.

An illud legatum, consanguineis pauperibus relictum, pro legato Pio habendum sit?

Rationes dubitandi.

Negabis fortè cum Menochio, l. 4. *presumpt.* 115. n. 9. cum Glossa in l. *illud v. alia. C. de ss. Eccles.* Decio *conf.* 120. col. ult. ubi plures allègat, absolutè pronuntiantes, legatum consanguineo pauperi relictum non pertinere ad causas pias. Et Card. de Luca 10. 2. de *testam. disc.* 19. n. 7. 8. docet, si consanguinitas paupertati sit conjuncta, legatum potius cognationi imputandum, adeoque profanum esse. Imò Stryck. de *cautel. testam.* cap. 12 §. 12. rotundè asserit, non esse dispositionem ad causas pias, si testator sic disponat: *ego heredem instituo meum pauperem cognatum.* Huic auctoritati accedunt rationes intrinsecæ, nimirum

1. In legato, quod relinquitur consanguineo pauperi, vel maximè spectari debet, quid legans principaliter spectaverit velut motivum, an consanguinitatem, sibi specialiter

dilectam, quæ foret motivum profanum, an verò paupertatem sublevandam ex motivo pietatis aut misericordiæ, quod esset pium. Atqui Ascanjus noister videtur principaliter spectasse consanguinitatem sibi specialiter dilectam, paupertatem verò solùm secundariò & accessorie, eò quòd consanguinitatem priori loco posuerit, dicens, consanguineis pauperibus, quippe ad eruendam testatoris voluntatem, quid, & quem, plùs valere velit, ordo scripturæ spectandus est. l. *generaliter* 24. §. 17. ff. de *fideicomm. libertat.* l. 60. ff. de *heredit. instit.* Accedit, quòd verbum *pauperi* (testator enim utebatur linguâ Italicâ) *arme*, ex se sit æquivocum, & duplicem sensum ex communi usu habeat, nec semper veram indicet paupertatem, sed subinde etiam solam & meram affectionem: sic sæpius audimus, *mein armes Weib / mein armes Kind* &c. cum

revera tamen pauperes non sint.

2. Ipse testator satis clarè hoc legatum suis consanguineis relictum, contradistinxit à causis piis, dum in quodam Adjuncto sub *lit. c.* quod reperitur in Actis, sic dictasse fertur: *per pias causas, & agiuro di poveriparenti.* (ad pias causas, & in auxilium vel subsidium pauperum consanguineorum) nam particula *et* capillime ponitur inter diversa, & que conjungit. *l. ea tamen adjuvatis ff. de legat. III.* ergo ipse testator legatum suis pauperibus consanguineis destinatum non accensuit causis piis.

3. Siquis Episcopo consanguineo faciat legatum, illud non censetur intuitu Ecclesie relictum, adeoque non Pium, sed intuitu personæ quæ consanguineæ, seu intuitu consanguinitatis, adeoque profanum esse. *l. 1. ff. de testam.* ergo & alia legata, quæ fiunt consanguineis, licet pauperibus, potiùs intuitu consanguinitatis, quàm paupertatis relictæ, & sic profana esse censenda sunt.

4. Non immeritò in dubium vocatur, an legatarij, legatum quæstionis tanquam Pium sibi vendicare nitentes, revera sint pauperes, & ad Pium legatum qualificati; nam testator illud reliquit suis consanguineis pauperibus proximis (parenti poveri

proximi) per proximos autem intelligendi sunt proximi gradu, non verò horum liberi, quia non sunt proximi, sed uno gradu remotiores. Jam verò solùm tres personæ testatori proximæ reperiuntur, duo viri, quorum quilibet mille florenos à testatore jam priùs accepisse dicitur, ac insuper unus mercaturam exercet, alterius autem liberis ita promovit testator, ut patri in necessitatem fortè incidenti opem sufficientem ferre valeant: proin neuter pro paupere ad favorem causæ piæ privilegiato habendus est; pauper enim non est, qui 50. aureos habet. *l. 10. ff. de accusat.* Tertia autem persona ex consanguineis proximis est vidua, quæ, licet pro paupere agnosceretur, hoc ipso tamen, quòd sola sit, & jure accrescendi totum legatum consequi deberet, cum reliqui pauperes non sint, legati capax non erit, eò quòd testator non intenderit uni soli ex suis consanguineis illud relinquerè, sed pluribus, cum usus sit numero plurali (consanguineis pauperibus) una autem vidua utique numerum pluralem non faciat. Ad summum igitur hæc vidua posset prætereundè tertiam legati partem, reliquæ autem duæ hæredibus cedere deberent vel manere.

Rationes decidendi.

Histamen minimè remorantibus non dubito asserere, hoc legatum omnino pro Pio habendum esse, permotus non solum longè majori Doctorum auctoritate, inter quos receptum & expediti Juris est, pauperibus relicta computari ad causas pias, ut ad eò præstantissimus Tiraquell. *de privilegijs piæ causæ in præfat. §. item relicta pauperibus.* non horreat dicere, in hoc omnes convenire, quia maxima est pietas, quæ pro paupertate facit. *arg. l. qui filium. §. 1. ff. ad S. C. Trebell. Sperelli decis. 159. n. 9.* Sed etiam rationibus, in ipso facto præsentibus fundatis; nam

1. Testator legatum quæstionis expressè & disertis verbis reliquit pauperibus, *poveri parenti.* Cui non derogat

2. Quòd idem testator *consanguineis* (parenti) legatum destinaverit, eò quòd consanguinitas ad eò non imminuat vel tollat motivum Christianæ charitatis, misericordiæ, ac pietatis, quod motivum constituit causam piam, ut potiùs illud augeat; cum ordinata charitas, misericordia, ac pietas præ cæteris respicere ac attendere debeat consanguineos pauperes. *arg. can. 12. d. 86. quem ordinem charitatis Christianæ &c. tam Juristæ quàm Theologi com-*

munì ore approbant. Dein est etiam, præter motivum paupertatis influere quoque motivum sanguinis, per hoc tamen motivum paupertatis, quò quis ex charitate Christiana & pietate (quæ pias, strictè sumpta, respicit sanguinem & consanguineos) intendit subvenire alterius indigentia, non desinit esse principalis, utpote ex natura sua melius & perfectius, atque tendens in partem meliorem, adeoque favorabilius. P. Franc. Schmetz *de testam. c. 3. sect. 1. §. 1. n. 6.* cum Franc. à Mostazo *in insigni tract. de causis pijs l. 1. c. 1. n. 24. & D. Gletle p. 5. Pandectar. q. 8. n. 21.* Neque frustra adiecit testator credendus est epitheton *poveri*, pauperibus; hoc enim modo satis indicavit motivum pietatis tanquam principale, & quòd suos consanguineos quàm pauperes consideraverit, ac juvare intenderit; si enim principaliter voluisset legare consanguineis quàm talibus, frustra fecisset discrimen inter pauperes & bene habentes, & illos solos expressisset: nihil autem frustra positum esse in ultima voluntate dicendum est.

Hæc magis declarantur ex traditis à Cardin. de Luca *10. 2. de testam. disc. 19. cit.* ubi affert hanc notatam dignissimam doctrinam: nullum rationabile dubium superesse

de pietate causa, ubi hæc duo concurrunt. 1. ex parte testatoris expressa mentio paupertatis, qua clare indicatur motivum pietatis & misericordiae. 2. ex parte legatarii vera paupertas & realis. Quæ duo quia antiquiores DD. non diligenter attenderunt, neque conjunctim ea, ut oportuisset, acceperunt, ideo eos culpam, ac in diversas opiniones propterea abijisse putat, dum aliqui legatum, quod pauperi consanguineo fuit relictum, consanguinitatem, alii paupertatem pro motivo principali, consequenter aliqui legatum pro profano, alii pro Pio habuerunt. Igitur in hacre attendi debet, an disponens expressè mentionem fecerit paupertatis, ad hocque pietatis, uti in præsentifaculo esse constat: item an legatarius verè sit pauper. Eandem doctrinam reperies in Tiraquell. *præfat. c. 5. quod aded & seqq.* Ulterius bene considerandum est

3. quod legans, dum in favorem pauperum consanguineorum disposuit, intentionem suam declaraverit iuxta & inter dispositiones pias, quippe quando in adjuncto sub *lit. B.* legatum fecit suis pauperibus in Italia consanguineis, statim annexit legatum aliud 5000. certè pius, nimirum ad certæ Ecclesiæ ædificium in utilitatem animæ suæ, si dispensarano alli parenti proximi in Italia pauperi, così li 5000. *ff. del Sig. &c. del bene per l' anima mia per la fabbrica*

dele domo &c. Et in adjuncto sub *lit. C.* ad hoc legatum se referens post mentionem piarum causarum immediatè illud exprimit, imò inter causas pias in uno contextu recenset, dum ait: *ho già disposto di cio che devoranno fare in altre parti, per pias causas, & agiuto de poveri parenti.* Jam sic arguere licet: quemadmodum apud Latinos dictio *sicut* denotat similitudinem inter antecedentia & consequentia, ita apud Italos dictio *Così* eandem similitudinem denotat: ergo testator per tò *così* indicare voluit, quòd legatum pro suis pauperibus consanguineis in utilitatem animæ suæ, sicut (*così*) illud alterum 5000. fecerit. Dein sic arguo: testator post verba, *ad pias causas*, immediatè annexit per particulam *&*, & verba, *agiuto de poveri parenti*: atqui particula *&* per se & ordinariè est copulativa, repetitiva, & subsequencia connectit cum præcedentibus, eandemque omnibus copulatis qualitatem tribuit. Canonistæ in *c. 1. de Commod. Bursat. Conf. 243. n. 15. lib. 3. Card. Tuschus lit. D. concl. 274. n. 8. 23.* ergo testator hoc legatum quaestiois annexit & accensuit causis pijs, vel, quod etiam non incongruè dici potest, illud expressit tanquam speciem piarum causarum, quas priùs in genere tantum nominavit, ubi enim dictio *&* ponitur inter genus & speciem, censetur aliquam generis speciem exprimere. *arg. l. item apud labeonem §. hoc edicto ff. de injur.*

jur. Tusch. n. 66. Vel saltem per illam declarare intendit testator, qualem ex causis pijs peculiariter intelligi & notari velit. per ea, quæ

dicit VVehnerus *F. und. in fine.* & Tusch. n. 47. *seqq.*

Diluuntur Rationes dubitandi.

Auctoritati oppono longè majorem pro mea resolutione militantium, præsertim Tiraq. & Mostazo, qui uterque ex professo scripsit egregios tractatus de causis Pijs, atque nominatim etiam Card. de Luca, qui perperam in contrarium adducitur, cujus duo requisita, de quibus paulò antè memini, si concurrant, nempe expressa mentio paupertatis ex parte disponentis, & vera paupertas ex parte legatarij, uti in nostro casu, non facile magni nominis Doctorem adversari putem. Samuel Stryck contrarium sine lege & sine Doctore ausus est asserere, imò nec firmiter, sed solùm dubitanter asseruit, adhibens verbum, *puto*, item verba, *dubium sic non remouetur*, adeòque nec ipse in sua singulari opinione firmus est.

Ad rationem intrinsecam 1. negatur *Min.* ex dictis. Nec apparet, quid ad rem faciat, quòd defunctus tò *poveri*, pauperibus, primum post tò *parenti*, consanguineis,

posuerit, cum ex communi usu profusus nihil referat, an adjectivum ante vel post substantivum collocetur: id quod ipse defunctus bene agnovit, cum in adjuncto B. tò *parenti* anteposuerit quidem, in altero autem sub *lit. C.* postposuerit. Ad ductæ Leges malè huc applicantur, quia loquuntur de casu, quo quis duos servos emancipare vel manumittere intendit, pretium verò pro manumissione unjus tantùm sufficit; tunc enim utique juxta dictas *LL.* præferendus est servus, qui ordine primus est nominatus. Ille modus loquendi, *mein armes Weib / mein armes Kind* &c. non quidem semper denotat veram paupertatem vel aliam miseriam, ubi nempe aliud ex circumstantijs colligitur, bene tamen in præfenti, ubi defunctus Pauperibus consanguineis subvenire intendit, ac opem ferre ex motivo pietatis & misericordix per verba, *aiuto di poveri parenti.*

Ad 2. noto, particulam & quam-

quamvis nonnunquam diversa & dissimilia jungat, ubi ex circumstantiis id licet colligere, longè tamen frequentius & naturæ suæ conformius repetere & quasi augere ac copulare similia, quæ sunt ejusdem vel similibus rationis aut qualitatis, vel declarare certam speciem ex genere, de quo antea fuit facta mentio, uti hic contigit, ut superius observatum est. Nec unquam, nisi cogat necessitas, verba disponentis in eadem oratione, contextu, aut paragrapho posita, trahere ad diversa oportet, quasi in eadem oratione & contextu ad causas simul pias & profanas disponere intendisset.

Ad 3. negatur consequentia & paritas, quia in d. c. 15. ubi dicitur ad Episcopum, non ad Ecclesiam pertinere legatū, quod ipsi à consanguineo relictum est, adeoque profanum esse, attenditur sola consanguinitas in Legatario cum legante, eo quod legans nullum prorsus ibi fecerit mentionem paupertatis vel Ecclesiæ. Aliud est in nostro casu, ubi expressè fit mentio paupertatis, adeoque exprimitur motivum pietatis, misericordiæ, charitatis, quæ si ordinata sit, præferre censetur aliis consanguineos verè pauperes.

Ad 4. Si hæredes satis evincerent, nullum ex legatariis verè pauperem fuisse, evincerent quoque legatum, utpote non Pium, fortè non eum debita solennitate relictū.

(i. P. Publer Decis. T. 2.)

Verùm hoc ipsis difficile accidet, imò impossibile, cum saltem viduam, quæ certè est inter legatarios, verè pauperem esse jam agnoverint, cui proin fortassis totum legatum jure accrescendi cederet, si cæteri duo ex proximis consanguineis non sint pauperes, ad legatum pium qualificati. Mantica de conjeç. ult. vol. lib. 10. tit. 3. n. 1. Card. Tusch. litt. 7. concl. 570. cum Castr. & Ang. cui ob stare non videtur, quòd disponens usus sit numero plurali, sicut non obstat vel præjudicat hæredi, quò minus totam hæreditatem consequatur jure accrescendi in casu, quo testator plures scripsit hæredes, illi tamen omnes usque ad unum vel non possunt vel non volunt esse hæredes. Quòd si verò jus accrescendi in legataria locum non inveniret, secundum omnem veritatis apparentiam unà cum vidua legataria remotiores gradu consanguinei reliquas duas legati portiones, si verè essent pauperes, capere deberent ac possent exclusis hæredibus, ut nimirum defuncti ultima voluntas, plures consanguineos pauperes clarè ad hoc legatū vocantis, impleretur. Præterea nec reliqui duo consanguinei proximi, quorum quilibet alios mille florenos à defuncto jam acceperat, ac unus eorum mercaturam exercet, alter autem divites liberos à defuncto promotos habet, à sua præensione tam facilè desistent, nec statim quasi non verè pauperes ex-

clu-

cludendi; nam ad hoc, ut censeatur legatum esse pium, sufficit, si legatarius à disponente pro vere paupere sit habitus, licet per errorem. Tiraq. de privil. causa pie in præfat. §. Et hoc aded. neque necesse est, legatarium aded esse pauperem, ut non habeat, unde vivat, modò non habeat, ut secundùm suum statum decenter ex proprijs sustentari queat, ut tradit Reiffenstuel ad tit. de pecul. Cleric. n. 66, cum communi. Sed

mille floreni dictis prætendentibus ad decenter & statui convenienter, saltem diu, vivendum forte non sufficient: mercatum exercentes non omnes sunt divites; & per hoc, quòd unus eorum habeat divites liberos, ipse non propterea factus est ditior, & bona liberorum non sunt bona patris.

QUÆSTIO V.

An sufficienter probetur voluntas defuncti Ascanij, legatum hoc facientis?

Quamquam causæ & legata pia in Jure admodum favorabilia sint, ut tamen præstari debeant tam in interno quàm in externo foro, debitè de illis constare oportet per probationem sufficientem & plenam, qualis in ista facti contingentia non satis se prodit, sed ex varijs causis redditur suspecta defuncti voluntas tam pingue legatum 30000. florenorum relinquentis, & quidem

1. Illa duo adjuncta sub litt. B. & litt. C. in Actis adiacentia, in quibus comprehendi volunt hoc le-

gatum, haud vanè pro suspectis habentur, eò quòd ambo sint satis confusa, obscura, & taliter scripta vel dictata, ut haud immeritò dubitare liceat, an legans fuerit tunc satis sibi præsens; nam in primo adjuncto, quod testator ipse scripsit, ferè disponitur tantùm de quadam Summa 5000. florenorum, non pro pauperibus consanguineis, sed pro certæ Ecclesiæ ædificio & fabrica destinatum, quæ tamen summa pro non-ente habenda, cum testator tunc eius dominium necdum habuerit, sed solùm consequi per-